

Helyzetszabályozó pollinátor

Molnár Zsolt szépségesen talányos masinái

RÉVÉSZ EMESE

Amit az ember nem tud közvetlenül agyonvágni vagy leszúrni, annak csapdát épít, hogy aztán a csapdába ejtett lényt agyonvágja vagy leszúrja. A csapda.hu leírása szerint a szarkacsapda „hatékony és eredményes élvefogó madárcsapda”, amely „a tisztításon kívül más egyéb karbantartást nem igényel”. Mint tudjuk, a tisztítás minden fegyver esetében kardinális kérdés, mert hogy is nézne ki az életveszélyes finomszerkezet a rászáradt, véres húscsapatokkal?

Molnár Zsolt *Szarkacsapda* című művén a megtisztított szerkezetet látjuk. A steril fehér térben szinte elvész a kicsiny ábra, egészen közel kell mennünk hozzá, hogy kivehetővé váljon. Önkéntelenül is keressük benne a szarkát, majd megkönnyebbülten nyugtázzuk, hogy se fogollyal, se tetemmel nem kell szembesülnünk. Épp, mint a terméket reklámozó fotókon, csak a szerkezet konstrukciója áll előttünk, garantáltan vérmentesen, dicsérve az emberi leleményesség „hatékony és eredményes” megtestesülését. A rendszerben mégis zavar támad: habár Molnár Zsolt ábrájának precíz kivitele első pillantásra azt sugallja, hogy a látvány a tárgy műszakilag pontos leképezése, a figyelmes nézőnek feltűnhet, hogy ennek a kalitkának nincsenek rácsai, funkcióját így módon aligha tölti be eredményesen. Felüti tehát a fejét az irónia, minden eredményes és hatásos szarkavadász ellensége. Molnár Zsolt tehát egyazon gesztussal, ahogy megteremti a maga állatcsapdáját, ki is nyitja annak ajtaját, a szerkezetből csak azt tartva meg, ami az életet szolgálja: az etetőt.

A *Szarkacsapda* csak egyike azoknak az etikus konstrukcióknak, amelyekkel Molnár Zsolt élet és halál kérdéseiben elmélkedik. Kérdésfelvetésének magva morális dilemma, a technikai fejlődés csillogó felszíne mögött meghúzódó élet elleni áldozatok felmutatása. Bár az általa teremtett látvány látszólag olyan felkavaró, mint egy mezőgazdaságigép-kiállítás, a prezentáció hűvös felszíne mögött egy aktivista demonstrációja lüktet.

A *Szarkacsapda* technikája hivatalos megnevezése szerint kollázs, vagyis másodlagosan felhasznált anyagok összeillesztéséből létrejött mű. A divatos recycling jegyében alapanyaga újrahasznosított, konkrétan céltáblapapír, amely önmagában határozott jelentéssel bíró textúra. A kalitka/etető konstrukciója a lőtábla feketéjének hajszálpontos kimetszése által rajzolódik ki a fehér alapon. Hagyományos értelemben vett rajzi vonal tehát nem található Molnár Zsolt képein. Ennek ellenére (vagy ezzel együtt) 2018-ban e műcsoport kapta a Magyar Grafikáért Alapítvány által 1996-ban alapított „Az év grafikája” díjat. Koós Gábor, Földő Gábor és Gallov Péter után ismét olyan fiatal

Foto: Zana Krisztián

MOLNÁR ZSOLT: *Tornado AirSerg*, 2018, kollázs, c-print, maszkolás, papír, szinterezett alumínium, plexi, 185×255,5×130 cm

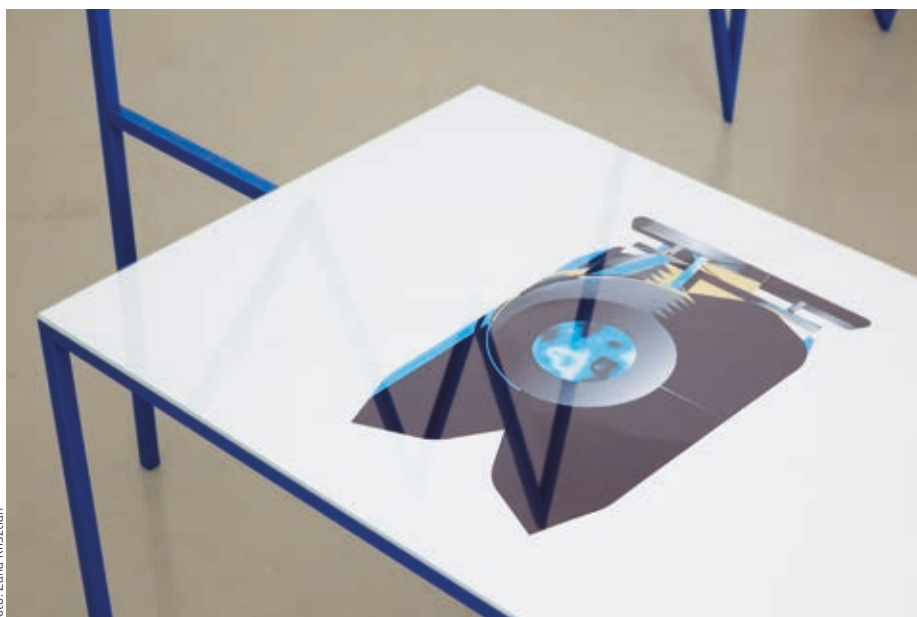
alkotót jutalmazott tehát a szakmai grémium, aki egyéni módon értelmezi újra a grafika műfaját. A megelőző díjazottakhoz hasonlóan Molnár Zsolt műveit is innovatív anyaghasználat és a képgrafika hagyományos kereteiből kilépő képi gondolkodásmód jellemzi.

Molnár Zsolt 2012-ben képgrafika szakon diplomázott a Magyar Képzőművészeti Egyetemen. *Feldolgozás alatt* címmel bemutatott diplomamunkájának témája a nagyipari húsfeldolgozás volt, tágabb értelemben a természetet maga alá rendelő jóléti társadalom, olyan jelenség tehát, amelynek gondolköre azóta is foglalkoztatja Molnárt. A vágóhídi disznótetemek nagy méretű sziluettjei műanyag fóliára karcolva jelentek meg az említett sorozatán. Ezek voltak Molnár Zsolt utolsó olyan munkái, ahol tárgyhöz kapcsolódó indulatait a felület expresszív megformálása által is láttatni engedte. A Makói Grafikai Művésztelepen ezt követően készült *Vadászfohász* című képsorozatával már új irányba fordult: a fóliakarcok expresszivitását konceptuális anyaghasználat váltotta fel. Kivágott figuráinak negatív sziluettje a papír mögött elhelyezett céltáblapapírok jellegzetes fekete-fehér koncentrikus mintázatából rajzolódott ki. A megjelenítés visszafogott eleganciája már itt feszültségbe került a téma felkavaró indulataival, ahogy a vadászati rituálé kellékei közé illesztett zsákmányállatok együttese is a szent és a profán határmezsgyéjén egyensúlyozott. A 2014-ben készült *Számokba*

MOLNÁR ZSOLT: *Többsoros permetező*, 2017, kollázs, c-print, maszkolás, papír, szinterezett alumínium, plexi, 71×125×21,5 cm

fojtva-sorozat képein olyan gépezeteket mutatott fel, amelyek haszonállatok mérésére szolgálnak. A lőtáblák korábbi egyszerű kimaszkolása helyett Molnár itt már bonyolultabb rétegekből építette fel alakzatait, az anyaghasználat direkt szimbolikáját áttételes utalássá egyszerűsítve. Figyelme ezt követően mindinkább a konstrukciók felé fordult, képeiből kivonatolva a gépezetek működését értelmező

MOLNÁR ZSOLT: *Tornado AirSerg* (részlet), 2018

fotó: Zana Krisztián

fotó: Zana Krisztián

MOLNÁR ZSOLT: *Transformer 1*, 2018,
kollázs, c-print, maszkolás, papír, alumínium, 55,5×30,5×6 cm

és igazoló célt, az élőlényt. Az *Alaktan* című képciklusának tárgyai már maguk a mezőgazdasági eszközök, amelyek a céltáblapapírok korábnál is összetettebb, szofisztikáltabb rétegzése révén rajzolódnak ki a papír hófehér síkján.

A precíz kivitel, a papírkivágatok tűpontos illesztései, a visszafogottan elegáns fekete-fehér rajzosság, az egész felület gondosan feltmentes kidolgozása kényszeres elfojtást sejtet, a hibátlanul intellektuális felszín mögött megbújó indulatot szublimálja. Az elsődleges látvány megtévesztő maszk, olyan kulissza, amely ideig-óráig elfedi a steril felszín mögött húzódó rettenetet, mint a húsipari gépkatalógus cseppmentes darabolóasztala. Az elfojtott agresszió a nyersanyagként szolgáló lőtábla felvágásába szublimálódik, művészeti technikává absztrahálva a metszés, vágás, darabolás gyilkos gesztusát. A feltmentes fehér papírok semleges terébe mártott alakzatok úgy jelennek meg Molnár Zsoltnál, mint használati utasítások vagy mérnöki tervrajzok gépezetei. Molnár arra a képi hagyományra támaszkodik, amely a rajzhoz objektív, deskriptív, érzelmmentes ábrázolásmódot köt, steril megjelenésmódja is hatékony funkcionalitást ígér, ami megnyugvással és bizalommal tölti el a nézőt. Ám a funkcionalitás merő illúziónak bizonyul:

MOLNÁR ZSOLT: *Transformer 2*, 2018,
kollázs, c-print, maszkolás, papír, alumínium, 55,5×30,5×6 cm

Molnár Zsolt egyetlen szerkezete sem működőképes a valóságban. Nem gurul, nem zár és nem véd meg. Meghekkelt használati utasítás, működésképtelen dadaista konstrukció valamennyi. Az eredendően gyilkos kis szerkezeteket így saját terepén, a képek világában teszi működésképtelenné.

A 2015-től megkezdett *Mobil struktúrák* címet viselő sorozat művei a síkba absztrahált konstrukciókat gondolták tovább a térbe. Zsíkla Mónika találóan „kollázsarchitektúráknak” nevezte ezeket az installációkat, arra utalva, hogy az egymás mellé illesztett anyagok és kifejezésmódok különállósága továbbra is megmarad.¹ A sorozat első három darabján a borovi fenyő konstrukciók a képkeret meghosszabbításaként vagy egy festőállvány módjára keretezik és hordozzák a síkba komponált kollázsokat. Az azt követő három mű esetében azonban már inkább kiterjesztett grafikaként értelmezhetők a faszerkezetek. A konstrukciók grafikus jellege ezt követően is megmarad, de változik a síkhoz való viszonyuk. A 2016-os *Ketrec*-sorozattal a kollázs technikát felváltja a print, a térbeli konstrukciók anyaga pedig a szerves fa helyett fém lesz, amely egyre jobban elzárja a tértől a benne foglalt ábrát. A *Pajzs*-ciklus konstrukciói védelmező keretből elhatároló kordonnál válnak, emberléptékű szerszámokból gigantikus gépszörnyetegekké növekedve.

fotó: Zana Krisztián

A Paksi Képtárban 2017-ben *Agro scenario (Agrárforgatókönyv)* címen bemutatott installációk tárgyai továbbra is az ember alkotta gépezetek, építőipari és mezőgazdasági masinák, ám célszerű jelentésük felszámolása minden korábbinál következetesebb. A stafelájra állított *Helyszabályozó* és *Anyagátalakító* esetében kontextus híján bizonytalan marad, hogy kinek a helyzetét és miféle anyagot is alakítanak át ezek a szépségesen talányos masinák. Az egyre összetettebb fakonstruksiók értelmezni volnának hivatottak a látványt, ezzel szemben csak növelik a homályt: a *Manipulátor* kit manipulál és miként, és a biztonsági mentés mit ment és hová? És legfőképp: mi végre? Harasztj István 70-es években készült mobilszobraihoz hasonlóan Molnár Zsolt konstrucciói is növelik a néző szorongását: mert ami ilyen okos és szép, fenyegethet-e minket, lehet-e kártékony mégis? A csodálat a *Pajzs*-sorozat gigászainál fordul át fenyegetettségbe. Az *Elektrosztatikus permetező* vagy a *Pollinátor* komoly fensége túlnó az emberen, a látvány észszerű értelmezésének kudarc frusztrálja a nézőt, aki végül kérdés nélkül kénytelen alávetni magát a gépek fensőbbségének. Az értelem nélküli logika, ami a korai kollázsokon még ironikus képi játéknak tetszett, itt az irracionalitás nyomasztó uralmává nő. A nyomatokon megjelenő rajzolatok a rejtély megoldását ígérnek, ám felfejtésük meghaladja racionális lehetőségeinket. Egy idegen kultúra enigmatikus tárgyai, amelyek leigázásunkkal fenyegetnek.

MOLNÁR ZSOLT: *Elektrosztatikus permetező 2*, 2017, kollázs, c-print, maszkolás, papír, borovi fenyő, plexi, 245×270×40 cm

Molnár Zsolt nézőpontja csak látszólag rokon a magyar művészet népies-vidéki hagyományával, Samu Géza vagy Bukta Imre látásmódjával, amennyiben sem archaizáló pátosz, sem groteszk ironizálás nem jellemzi azt. Művei középpontjában sokkal inkább a természetet kizsigelő és leigázó technokrácia kritikája áll. Erre a disztópikus felhangra reflektálva írja Zsikla Mónika, a konstrucciók egészéből „akár egy vészjósló sci-fihez hasonlatos, világméretű ökodráma is kirajzolódhat”.² Az irracionális hozamnövelés, a méreggá lett permet, a genetikai manipuláció eljárásait a fogyasztói jóléttel indokolják ugyan, ám a technikai alkotások praktikus, haszonelvű, célszerű működése valójában élet ellen való, és ennél fogva irracionális. A mérnöki precizitás, a funkcionális racionalitás az a felszín, amely mögött az értelemmentes technokrácia kiterjeszti ránk hatalmát: manipulál, szabályoz, megfigyel. Az *Elektrosztatikus permetező* lényegét tekintve épp olyan gyilkos kis gépezet, mint az élvező Szarkacsapda, csak ezúttal a csapdába csalt élőlények már mi magunk vagyunk.

Jegyzetek

1 Zsikla Mónika: *Agrárforgatókönyv (Agro scenario)*. In Molnár Zsolt: *Agrárforgatókönyv*. Paksi Képtár, Paks, 2018, 4–8.

2 Uo. 4.